

ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้าน

และพระมาลัยคำหลวง

นางสาววิวัฒนา ฌ นทร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๖

ISBN 974-562-449-7

008509

i 16260661

๕

COMMON ELEMENTS IN PHRA MALAI STORY IN FOLK LITERATURE
AND PHRA MALAI KHAMLUANG

Miss Watana Na-Nakorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Comparative Literature
Graduate School
Chulalongkorn University

1983

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและ
พระมาลัยคำหลวง

โดย

นางสาววัฒนา ฅ นคร

ภาควิชา

วรรณคดีเปรียบเทียบ

อาจารย์ที่ปรึกษา

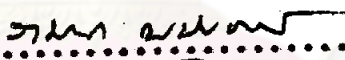
ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ฅ นคร

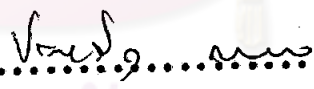
รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา

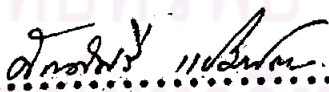
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

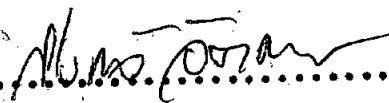

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประดิษฐ์ ชินนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ สัมพันธ์รักษ์)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ฅ นคร)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว ชิตดารา)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง
ชื่อนิติกร	นางสาว วัฒนา ณ นคร
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แย้มนิตดา
หน่วยวิชา	วรรณคดี เปรียบเทียบ
ปีการศึกษา	๒๕๒๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและวรรณคดี ซึ่งจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ของวรรณกรรมพื้นบ้านและวรรณคดีพร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์วิธีการที่วรรณกรรมพื้นบ้าน เปลี่ยนแปลงระดับ เป็นวรรณคดี และทดลองวิเคราะห์ห่อนุภาคนิทานพื้นบ้าน เรื่องพระมาลัยตามดัชนีการแบ่งอนุภาคของสตีธ ทอมป์สัน ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์สากลสำหรับวิเคราะห์ห่อนุภาคของนิทานพื้นบ้าน

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล เรื่องพระมาลัยทั้งสำนวนมุขปาฐะและสำนวนลายลักษณ์ ในบริเวณภาคกลาง โดยใช้ดัชนีฉบับที่มีผู้ปริวรรตเป็นภาษาไทยไว้แล้ว และดัชนีฉบับที่วิทยากรบางท่านกรุณาปริวรรตให้เป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความแตกต่างของข้อมูลด้านเนื้อหา รูปแบบการประพันธ์และกลวิธีการแต่ง ตามเกณฑ์การพิจารณาลักษณะงานที่เป็นวรรณคดี ของวรรณคดีสโมสร

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและวรรณคดี คือ ลักษณะร่วมด้านแนวความคิดซึ่งมีพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน ลักษณะร่วมด้านประเพณี และลักษณะร่วมด้านศิลปะ วิธีการที่วรรณกรรมพื้นบ้านยกระดับขึ้น เป็นวรรณคดีนั้น ขึ้นกับกลวิธีการประพันธ์ ลักษณะเด่นทางวรรณศิลป์ของสำนวนวรรณคดีคือ ใช้สัมผัสอักษรตลอดเรื่อง ส่วนการนำดัชนีอนุภาคของนิทานของสตีธ ทอมป์สัน มาวิเคราะห์ห่อนุภาคของนิทานเรื่องพระมาลัยนั้น พบว่า อนุภาคของเรื่องพระมาลัยสามารถนำมาใช้กับเกณฑ์สากลได้

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าเรื่องพระมาลัยเพิ่มเติมคือ การศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องพระมาลัยในภาคกลาง กับภาคอื่น ๆ ศึกษาการแพร่กระจายในแนวคตินิเวศวิทยา หรือศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในเรื่องพระมาลัยด้วยวิธีการทางจิตวิทยา หรือนำข้อมูลต้นฉบับที่มีอยู่มาปริวรรตเป็นภาษาไทยเพื่อศึกษาด้านอักษรวิธี นอกจากนี้อาจรวบรวมอนุภาคของนิทานไทย ตามวิธีการของสตีธ หอมป์สัน ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา คตินิเวศวิทยาต่อไปในอนาคต

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

a.

Thesis Title Common Elements in Phra Malai Story in Folk
Literature and Phra Malai Khamluang.

Name Miss Watana Na-Nakorn

Thesis Advisor Professor Prasert Na-Nagara, Ph.D.
Associate Professor Saksri Yamnadda, Ph.D.

Department Comparative Literature

Academic Year 1982

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to present the common elements in Phra Malai story and Phra Malai Khamluang which will reveal the relationship between the two versions, and analyze how folk literature elevated itself to developed literature, and also try to use Stith Thompson's Motif Index to classify the motifs of Phra Malai story in order to see the relationships with the international motifs that Stith Thompson had been collected.

Most of the manuscripts and palm leaves found in the central part of Thailand were written in ancient languages, and some of them have already been translated into Thai. The analytical and critical study of these data were made in the following aspects : content, form and poetic technique by using the criteria of the Literary Club that was founded in the reign of King Rama VI.

The finding is that the common elements of the two versions are in religious ideas based on Buddhist doctrine, in traditional

rites and in arts. Phra Malai story becomes developed literature or Phra Malai Khamluang because of the poetic techniques especially in choosing the beautiful and meaningful alliteration throughout the story. Besides this, Stith Thompson's Motif Index can be applied to Phra Malai story,

Further studies of Phra Malai story may involve a psychological interpretation of the symbols used, a study of their transmission, and a comparative study of motifs which will be useful to folklorists both in Thailand and other countries.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยความช่วยเหลือของอาจารย์ผู้ควบคุม
วิทยานิพนธ์ คือ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร และรองศาสตราจารย์
ดร. สักดิ์ศรี แย้มนำคดา อาจารย์ทั้งสองท่านได้กรุณาสละเวลาแก้ไขข้อบกพร่องและให้
คำแนะนำอันมีประโยชน์ต่าง ๆ ตลอดเวลาที่ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ
เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

อนึ่งขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธา ศาสตรี อาจารย์
ผู้ให้ความรู้ด้านวรรณคดีเปรียบเทียบแก่ผู้วิจัย ทั้งยังให้คำแนะนำ สนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา
ทำให้ ผู้วิจัยตั้งใจเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่ออุทิศ และกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วย-
ศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว อัครถาวร ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับคำศัพท์ทางคดีชนวิทยา
ที่ใช้ในการวิจัย

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณและขอบคุณวิทยากรทุกท่านดังมีรายนามในภาคผนวก
ด้านหลัง ที่ได้กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลทั้งประเภทมุขปาฐะ และประเภทลายลักษณ์
โดยเฉพาะผู้มีรายนามดังต่อไปนี้

พระกฤษณาภิโกภิกขุ วัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่ได้
กรุณาสละเวลาแรมเดือน แปลเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศนาโวหาร จากสมุดไทย อักษรมอญ
เป็นภาษาไทย

คุณบัวภูมิ พลอยรัตน์ ผู้แปลเรื่องพระมาลัย สำนวนเทศน์ปจจา วิไลขนา จาก
ฉบับใบลานอักษรมอญ วัดทองบ่อ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็น
ภาษาไทย

คุณลุงวงศ์ ห่วงเพิ่ม วิทยากรชาวเพชรบุรี กรุณาอ่านแปลเรื่องพระมาลัย
ฉบับกลอนสวด วัดท่าเลไทย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จาก
อักษรขอม เป็นภาษาไทย

อาจารย์มาลี ศรีเพชรภูมิ แห่งวิทยาลัยครูเพชรบุรี และคุณบัวละมุด ที่
กรุณาอำนวยความสะดวกด้านที่พัก ด้านการเดินทาง และติดต่อวิทยากร ณ จังหวัดเพชรบุรี

อาจารย์บุญ บุญรัตนันท์ แห่งวิทยาลัยครูจันทระเกษม กรุณาให้พิมพ์ไมโครฟิล์ม
สมุดไทย เรื่องพระมาลัยฉบับกลอนสวด ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุดและ
สวยที่สุด

อาจารย์วัชร ธรรมเมธีร์ เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ กรุณาช่วยค้นคว้า
เอกสารโบราณ ต้นฉบับพระมาลัยกลอนสวดและพระมาลัยคำหลวง ที่เป็นสมบัติของ
หอสมุดแห่งชาติ

อาจารย์ฉัตรยา สุขสำราญ แห่งโรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ จังหวัด
ราชบุรี และอาจารย์อรพินท์ ศิริญา แห่งวิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร กัลยาณมิตร
ผู้ร่วมเป็นเพื่อนเดินทางเก็บข้อมูลทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ได้มอบทุนจำนวนหนึ่ง เพื่อ
ช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช

บทที่

๑. บทนำ	๑
ที่มาด้านเนื้อเรื่อง	๔
ด้านประวัติฝ่ายมหายาน	๒๐
ฝ่ายเถรวาท	๒๔
ผู้แต่งและระยะเวลาที่แต่ง	๓๑
๒. การวิเคราะห์อนุภาคนิทานเรื่องพระมาลัย	๔๑
ลักษณะของข้อมูลเรื่องพระมาลัย	๔๒
เนื้อเรื่องย่อ	๔๒
การสร้างเรื่องของนิทานพื้นบ้าน	๔๓
การสร้างตัวละคร	๔๖
สรุปอนุภาคเรื่องพระมาลัย	๕๑
ตารางเทียบอนุภาคนิทานเรื่องพระมาลัยกับอนุภาคของสตีท ทอมป์สัน	๕๒
๓. วิธีการที่วรรณกรรมพื้นบ้านยกระดับขึ้นเป็นวรรณคดี	๖๒
หลักการพิจารณาวรรณคดี	๖๔
เนื้อหา	๖๗
รูปแบบคำประพันธ์	๗๐
รูปแบบของวรรณกรรมพื้นบ้าน	๗๒
สำนวนมุขปาฐะสำนวนเทศนาโวหารและสำนวนเทศน์ ปจฉาวิไลชนา	๗๒

สำนวนกลอนสวด	๗๕
รูปแบบของวรรณคดี	๘๕
กลวิธีการแต่ง	๙๑
ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและรูปแบบ	๙๑
ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกับลีลาจังหวะคำประพันธ์	๙๓
การดำเนินเรื่อง	๙๗
ศิลปะการใช้ภาษา	๑๐๑
การใช้ภาษาของวรรณกรรมพื้นบ้าน	๑๐๕
การเล่นคำ	๑๐๖
การเล่นสัมผัส	๑๑๐
การใช้โวหาร	๑๑๑
การใช้ภาษาของวรรณคดี	๑๑๕
การเลือกคำศัพท์	๑๑๕
การเติม อิศ อาศ เอศ	๑๑๖
การเติม อา อัง อัน โอ	๑๑๗
การเติมคำด้วยวิธีแผลงคำ	๑๑๘
การตัดคำให้สั้นลง	๑๑๙
การใช้คำศัพท์ต่าง ๆ เพื่อหมายความถึงสิ่งเดียวกัน	๑๑๙
การเล่นสัมผัส	๑๒๐
การเล่นคำ	๑๒๓
การใช้โวหาร	๑๒๔
๔. ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัย	
คำหลวง	๑๓๐
ลักษณะร่วมด้านแนวความคิด	๑๓๓
ลักษณะร่วมด้านประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา	๑๔๑

บทที่

หน้า

ประเพณีการเทศน์มหาชาติ	๑๔๑
ประเพณีการสวดพระมาลัย	๑๔๒
การเทศน์มาลัย	๑๔๓
การทำบุญตักบาตรและการทำบุญอื่น	๑๔๓
ประเพณีให้ผู้ตายถือกรวยดอกไม้	๑๔๔
ลักษณะร่วมด้านศิลปะ	๑๔๕
๕. สรุปผลการวิจัยและข้อ เสนอแนะ	๑๔๖
บรรณานุกรม	๑๕๓
ภาคผนวก	
ภาพประกอบ	๑๖๐
ภาคผนวก ก. ส่วนนกลอนสวด	๑๖๕
ข. ส่วนนเทศปฐฉาวิสิขนา	๒๓๑
ค. ส่วนนเทศนาโวหาร	๓๔๑
ง. บทสวดลำจากจังหวัด เพชรบุรี	๓๐๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย